ARTIST'S BOOK - ZNAK KAO GRAFIČKI IZRAZ

Brašnić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:134:770932

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

MARIJA BRAŠNIĆ

ARTIST'S BOOK - ZNAK KAO GRAFIČKI IZRAZ

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. art. Stanislav Marijanović

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD..... 1
2. ZNAK I GRAFIZAM..... 2
3. ARTIST'S BOOK U OBLIKU SLAGALICE 4
4. PROCES RADA..... 6
5. ZAKLJUČAK..... 15
6. LITERATURA..... 16

1. UVOD

„Artist's book“ je specifično autorsko (umjetničko) djelo koje često ima oblik knjige. Odstupanja od njenog tradicionalnog oblika mogu biti manja ili veća, ovisno o samom autoru. Autor kroz vlastite ideje određuje primjene i proporcije vizualnog i tekstualnog dijela, materijale, tehnike, načine kao i druge osobitosti njene realizacije. Obično se objavljuje u malim nakladama, a nerijetko se realizira kao unikat.[1] Odgovarajući hrvatski naziv za ovakav oblik umjetničkog djela zapravo bi bio „knjiga umjetnika“, no ovdje koristim engleski naziv zato što je u hrvatskom jeziku, pod utjecajem globalne kulture, učestaliji.

Moj diplomski rad je ostvaren kao Artist's book u obliku slagalice. Koristeći kombinirane grafičke tehnike dubokog tiska, propitkujem vrste grafičkih i tekstualnih izraza i odnosa. Grafički otisak djeluje kao samostalno umjetničko djelo u kojem je vidljiv linearni proces postupnog razlaganja teksta i njegovog pretvaranja u simbole i linije. Ta metamorfoza izražena je kroz crtež koji je nositelj grafičke cjeline. Zbog svoje specifične strukture ovaj artist's book ima promjenjivu formu, koja nam daje proširenu mogućnost individualnog iščitavanja rada.

[1] http://library.si.edu/collection/artists-books

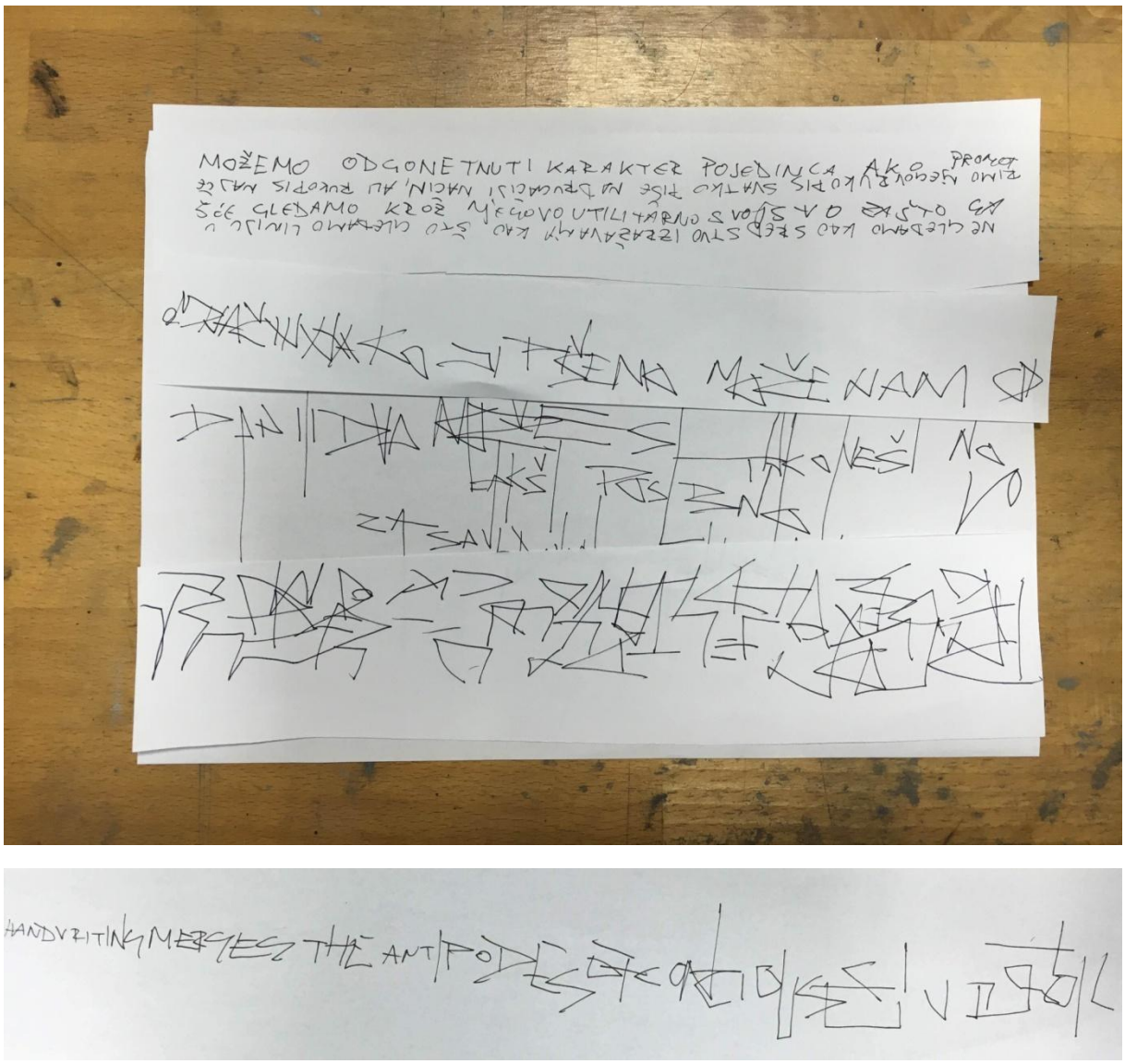
2. ZNAK I GRAFIZAM

Ljudska se osobnost očituje na različite načine. Individualno se može istraživati kroz upoznavanje sebe, kroz doživljaj druge osobe te kroz specifične testove koji nude dublji uvid u ljudsko biće. Iako su ljudi međusobno slični, svaki se pojedinac kreće i vrši pokrete na svoj specifičan način, bitno uvjetovan njegovom psihofizičkom konstitucijom. To se svakako odnosi i na onaj dio njegove osobnosti koji se može neposredno grafički manifestirati. Grafologija je znanost koja se djelomično bavi tim pitanjem, a prema hrvatskom leksikonu je definirana kao „…tumačenje i prosuđivanje rukopisa neke osobe, njezina načina pisanja, a zatim i prosuđivanje karaktera, psih. svojstava i stanja na temelju njezina rukopisa.“[2]

Osobnost je velikim dijelom spoj naslijeđenih i stečenih, odnosno naučenih karakteristika. Rukopis je grafički dokaz čovjekove jedinstvenosti zato što je isto tako naučena aktivnost koja se ostvaruje individualnim kretnjama. Najčešće se rukopis koristi kao način komunikacije u kojem pojedinac pomoću slova, dogovorenog sustava pisma, prenosi informacije. Različiti ljudi pišući obavljaju istu radnju, ali na individualan način, tvoreći u rukopisu vlastite oznake i potpis. Sama činjenica povezivanja pojma autentičnog potpisa i onog lažnog već nas navodi priznati kako je potpis nešto osobno i točno određeno te da se njegovo krivotvorenje može otkriti.[3] Moja pretpostavka je da crtež i rukopis imaju zajedničke elemente te da preko njih možemo na sličan način steći uvid u nečiju osobnost ili trenutno raspoloženje. U takvoj analizi crteža ne bismo trebali uzimati u obzir nečiju darovitost, koja je također jasno vidljiva u crtežu, nego druge komponente koje su zajedničke i pisanju. Treba obratiti pažnju na ponavljajuće elemente. Kao što je u analizi crteža važno na kojem je dijelu papira motiv nacrtan, tako je u pisanju važno na kojem dijelu radne površine dominira tekst te na koju stranu su usmjereni završetci slova. Jasnoća i jednostavnost prikaza te jačina pritiska se također mogu na sličan način iščitati i tumačiti iz crteža kao i teksta.

Potaknuta sličnošću pisma i crteža, u svojem radu prikazujem postupno razlaganje teksta u slobodne linije, kao što je skicirano na *Slici 1*. Pisano slovo ovdje ima svoj određeni karakter i svoju estetiku, iako je njegova prvobitna funkcija prenošenje informacije. Suprotno tome, u grafizmu bez značenja koje slijedi, pojedinac može naći individualno značenje. Gradim ljestvicu vlastitog izraza u kojoj se značenje kreće od objektivnog prema subjektivnom, od znaka prema crtežu.

[2] www.hrleksikon.info/definicija/grafologija.html
[3] Hertz, H. Grafologija, Zagreb, 1968., str. 9.

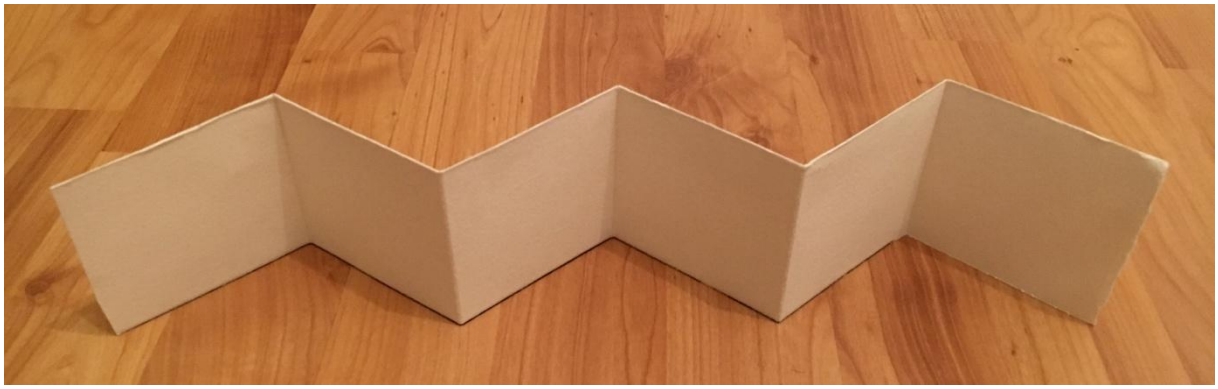

Slika 1. Metamorfoza rukopisa u crtež - skice

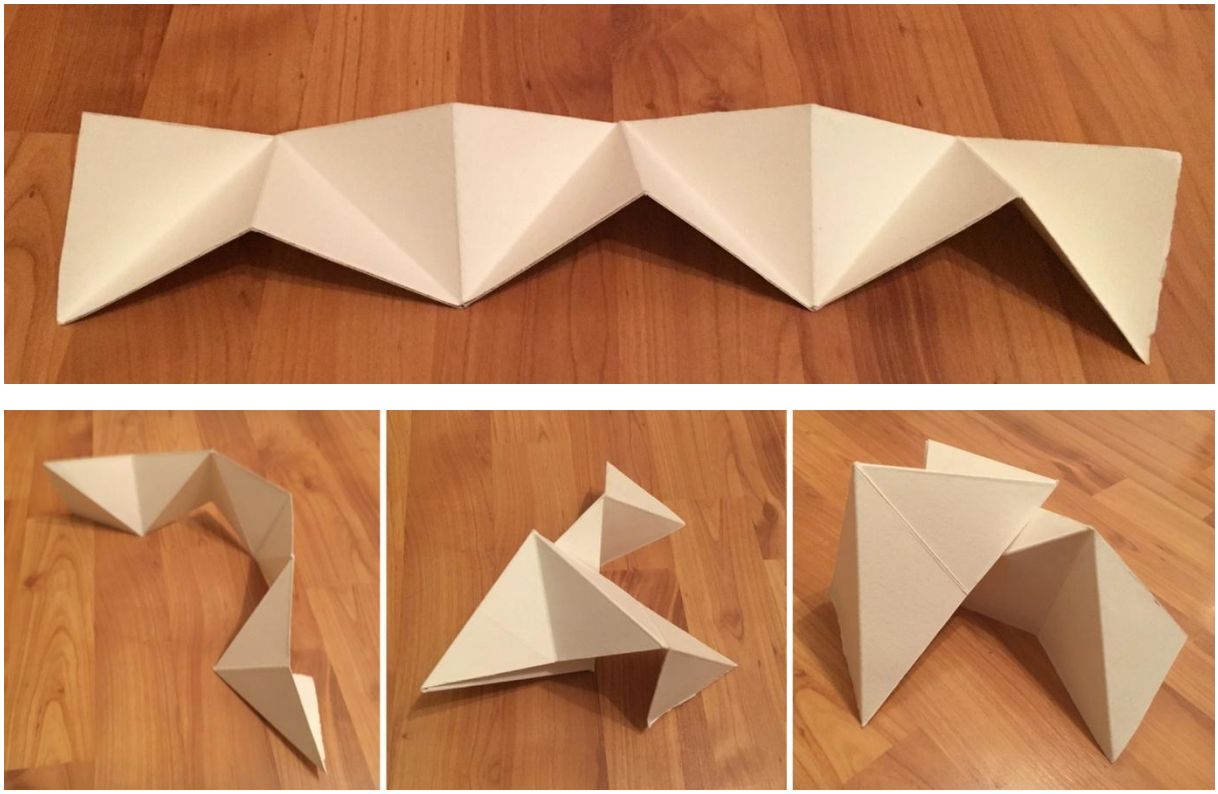
3. ARTIST'S BOOK U OBLIKU SLAGALICE

Knjige i bilježnice nude preglednost, nosivost informacija te iskustvo otkrivanja nečeg novog i skrivenog. Pisanje je radnja koju većina ljudi, u manjoj ili većoj mjeri, obavlja svakodnevno. Ako govorimo o crtanju u najširem smislu, možemo ustvrditi da veliki broj ljudi, često nesvjesno, crta. Radi se, naravno, o usputno i spontano nastalim grafizmima koji obično prate neku drugu intenzivniju i istodobnu čovjekovu aktivnost. Tako nastale crteže znamo nazivati "običnim črčkarijama", zaboravljajući pritom kako se radi o materijalu kroz koji možemo dobiti bolji uvid u nečiju osobnost. Zanimljivo je kako se u tim spontanim, marginalnim "črčkarijama" često sreću različite ekspresivne kombinacije slovnih znakova i crtačkih elemenata, a tako i njihovi prijelazni oblici. Kako su i moje osobne zabilješke, skice i marginalne vizualizacije stanja nastale u dužem vremenskom kontinuitetu, ispunile brojne stranice bilježnica, notesa, papira u mapama, prostora intimnog, slobodnog i spontanog izraza zatvorenog između korica, to svakodnevno iskustvo prenosim na grafiku.

Prikazujem kontinuiran linearan proces metamorfoze slova preko simbola u slobodni grafizam. Iz tog razloga sam odabrala formu knjige koja nema zasebne stranice, nego se sastoji od jednog dugačkog papira, sklopivog poput slagalice. Prvobitna ideja je bila pravokutno slaganje papira u formu nalik harmonici kako je prikazano na *Slici 2*. Tako bi se zadržao oblik klasičnih četvrtastih korica, no rad bi ostao linearan. Kako se bavim pitanjem osobnosti, želim ovaj rad prikazati kao nešto više od linearnog procesa. Važnu ulogu u tumačenju osobnosti igra pojam promjenjivosti koji se očituje na dva načina; osobnost i rukopis se mijenjaju kroz vrijeme, a pojedinac je u očima drugih promjenjiv zbog osobne percepcije drugih. Ljudi stvaraju mišljenja jedni o drugima kroz komunikaciju, što znači da pojedinac prema svojem vlastitom mišljenju i prema mišljenju prijatelja ili stranaca ima drukčiju osobnost. Dodavanjem dijagonalnog pregiba na prethodni oblik, knjiga se pretvara u novi objekt, što se vidi na *Slici 3*. Taj objekt se savija u različitim smjerovima i tvori promjenjive oblike te daje mogućnost nove interpretacije. Linearnost je sada zadržana samo u grafičkoj strukturi, dok je cjelokupni oblik u konstantnoj promjeni. Isto tako čovjek kroz odrastanje i iskustvo doživljava promjene u svojoj osobnosti, iako je dio njegovog karaktera nepromjenjiv, odnosno genetski uvjetovan. Čovjek ima određeni spoj karakteristika koje se uz vanjske utjecaje konstantno redefiniraju poput slagalice. Damo li slagalicu nekom drugom pojedincu, on će je složiti na svoj način, kao što bi u glavi složio predodžbu o nečijoj osobnosti na temelju vlastitih doživljaja i zapažanja.

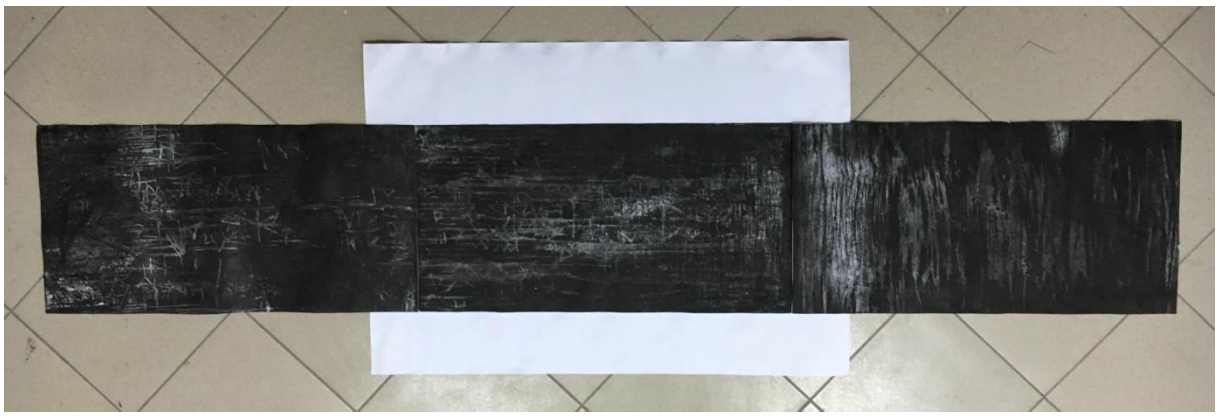
Slika 2. Prvobitna ideja pravokutne slagalice

Slika 3. Skica za artist's book u obliku dvostruke slagalice

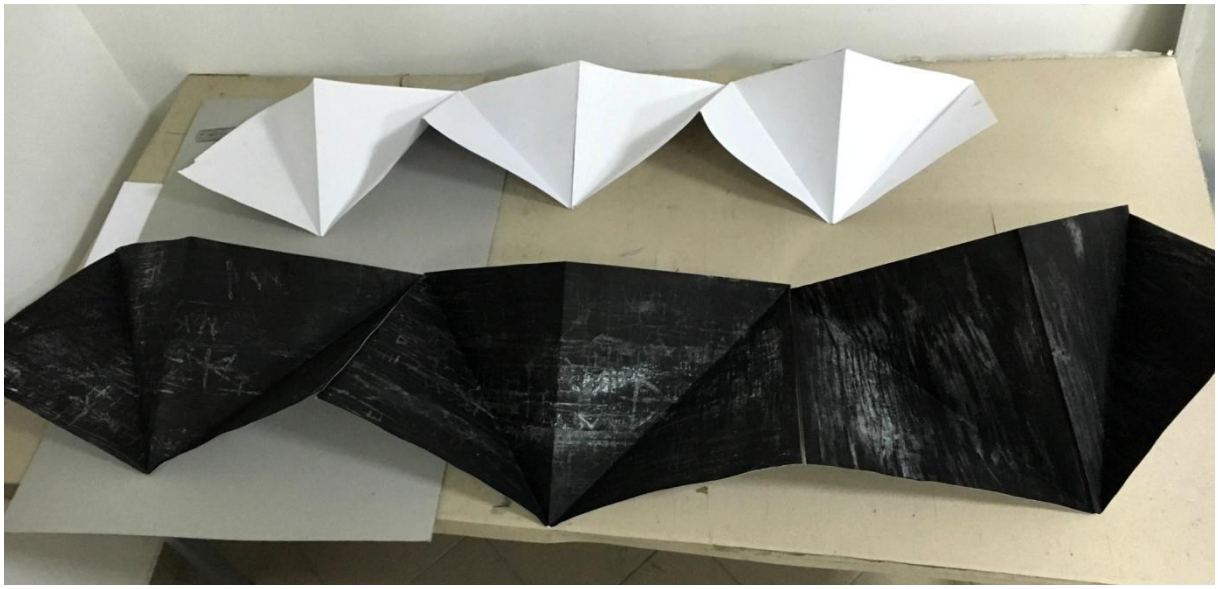
4. PROCES RADA

Grafika iz koje je razvijena slagalica nastala je otiskivanjem triju matrica jednake veličine u nizu. Njihove zasebne dimenzije su 38 cm x 76 cm, a spojene tvore veću cjelinu od 38 cm x 228 cm. Osnovno izražajno sredstvo je grafizam koji se postiže suhom iglom i reservage-om, no kako sve ne bi ostalo isključivo na linijskom izrazu, razradila sam i strukturu same matrice kao što sam to radila u svojim prijašnjim radovima. U ovom slučaju sam to postigla kompozicijom u kojoj se isprepliću „motiv“ i „pozadina“, odnosno svijetli i tamni znakovi. Komponenta promjenjivosti u vremenu je tako izražena kroz slojevitost koju nudi grafika. Rad započinjem bijelom akvatintom*, radeći na sve tri matrice istodobno. Smjesu za bijelu akvatintu sam nanosila kistom, crtajući oblike nalik slovima na prvoj matrici koji lagano prelaze u nedefinirane, nekonvencionalne znakove na drugoj te slobodne grafičke oblike na trećoj matrici. Nakon sušenja sam nanijela zaštitni lak pomoću kojeg je ostvarena tekstura akvatinte te sam je stavila u jetku, odnosno otopinu modre galice (Bakrov (II) sulfat pentahidrat). Na svim matricama sam još dodatno intervenirala mehanički pomoću rulete, igle, gladilice, žičane četke i brusnog papira. Kada sam bila zadovoljna rezultatima otisaka svih matrica *(Slika 4.)*, odlučila sam isprobati kako izgledaju složeni u artist's book *(Slika 5).*

Slika 4. Rezultat prve faze jetkanja - bijela akvatinta i mehaničko oblikovanje

**Bijela akvatinta je tehnika dubokog tiska nastala iz klasične akvatinte. Radi se homogena smjesa od 2dcl sapuna, 1 dcl bijele tempere i 1 dcl destilirane vode kojom se može crtati i slikati po grafičkoj ploči. Nakon sušenja ploča se stavlja u jetku. Jetka djeluje na dijelovima koji nisu prekriveni smjesom te dijelovima na koje je nanesen tanji sloj. Deblji nanos rezultira bijelim tragom na otisku, dok tanji nanosi rezultiraju skalom sivih tonova.*

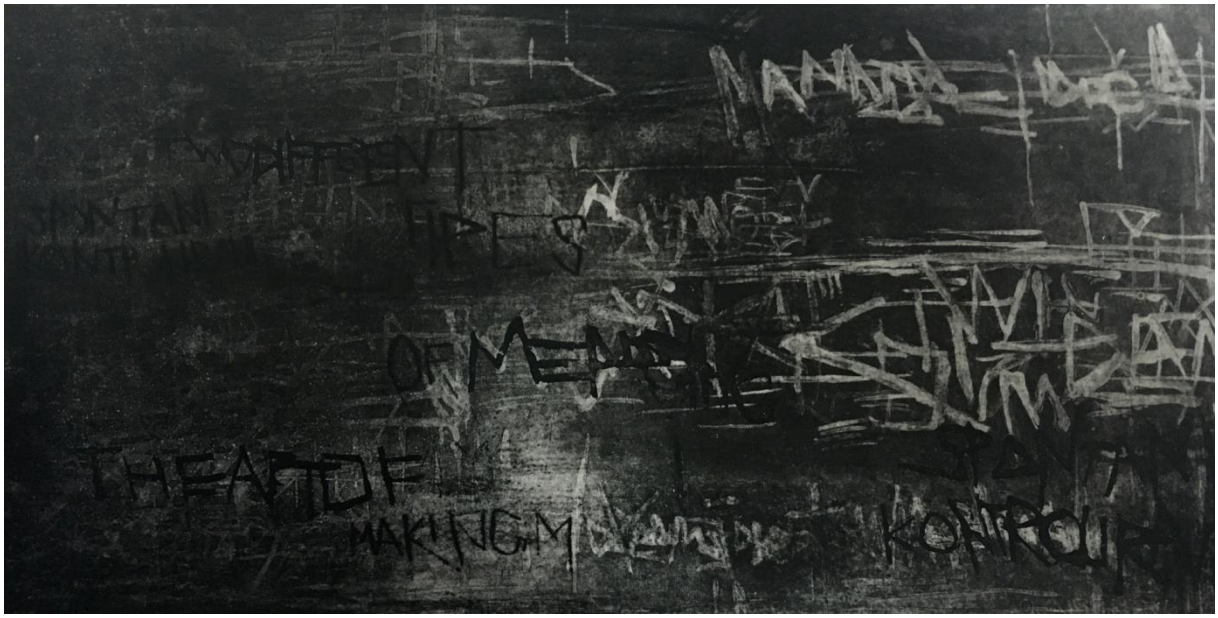

Slika 5. Rezultat prve faze jetkanja - bijela akvatinta i mehaničko oblikovanje, složeno u artist's book

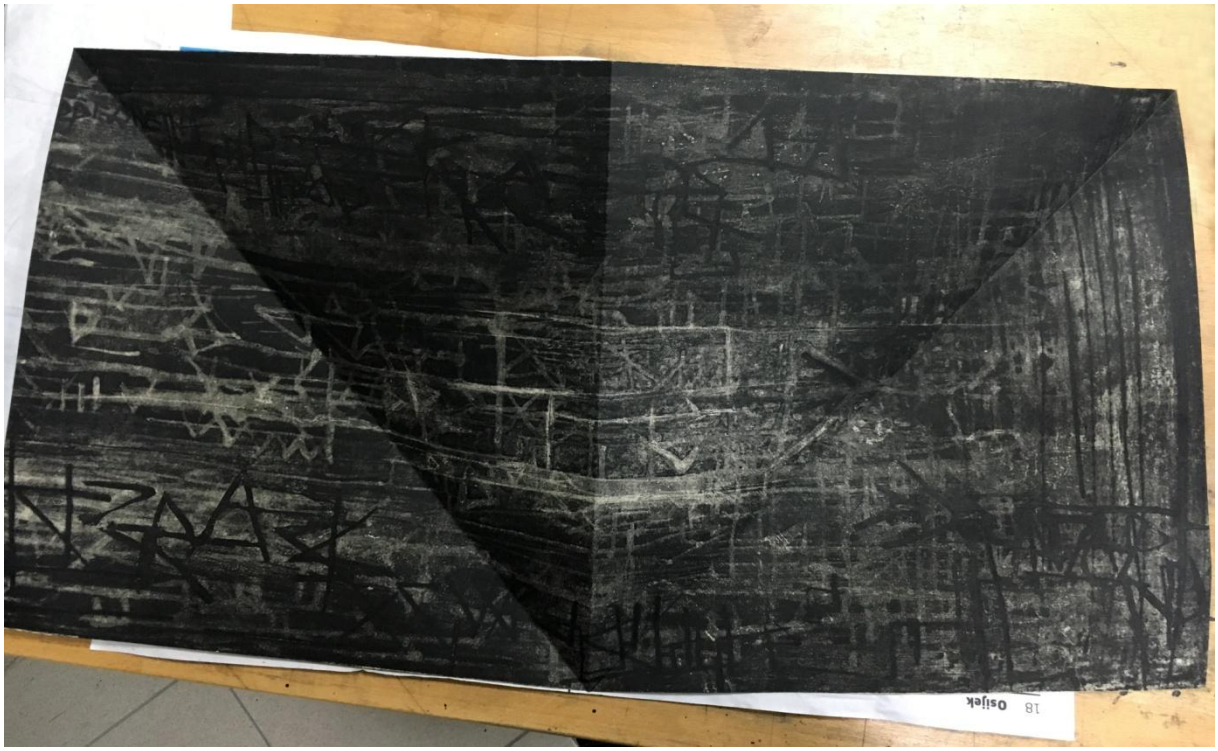
Slova, znakovi i linije djelomično se javljaju u pozadini kao bjeline, no bilo ih je potrebno još naglasiti kroz tamni crtež. To sam ostvarila pomoću tehnika reservage i suhe igle (*Slike 6.-9.*). Odabrala sam ove tehnike zbog najekspresivnijih rezultata. Kako su znakovi glavni elementi, važno je da budu uočljivi na tamnoj podlozi koja već ima svoju strukturu. Osim ovih tehnika, prethodno sam isprobala kako funkcioniraju suha akvatinta i bakropis.

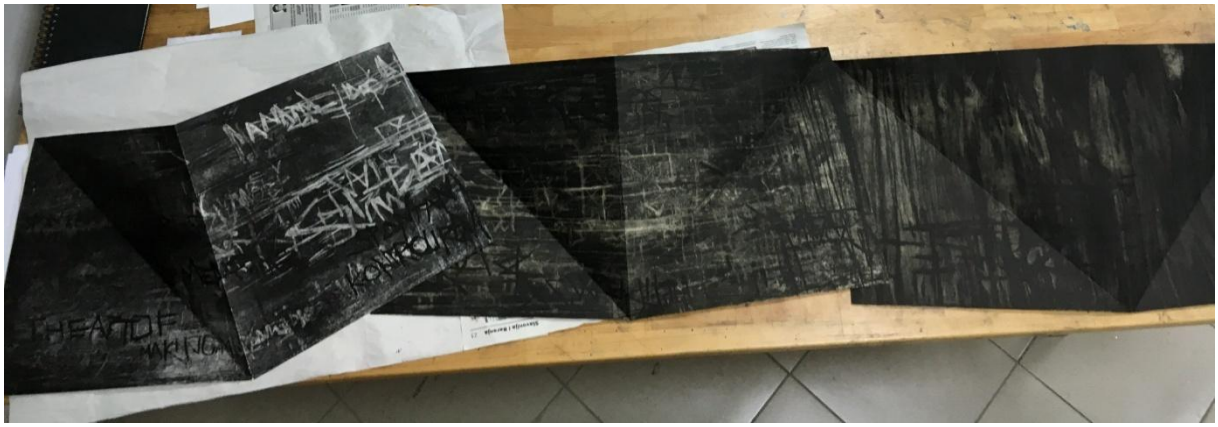
Slika 6. Reservage i suha igla na probnoj grafici

Slika 7. Rezultat druge faze jetkanja – reservage, prva grafika

Slika 8. Rezultat druge faze jetkanja – reservage, druga grafika

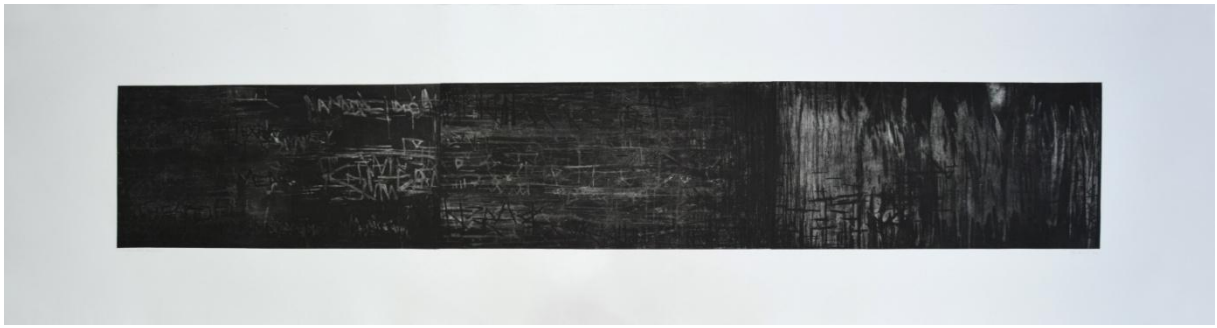
Slika 9. druge faze jetkanja – reservage, sve tri grafike u nizu

Nakon završne faze suhe igle te probe i pripreme, slijedio je vrlo zahtjevan proces otiskivanja. Naime, kako je zajednička dužina svih matrica u nizu 228 cm, a dužina radne ploče preše na kojoj se otiskivalo 160 cm, cijela je grafika trebala biti otisnuta u više faza, matrica za matricom u slijedu. Dodatni izazov je stvarala i veličina samog papira koja iznosi 75 cm x 300 cm te njegova krhkost, zbog čega sam trebala asistenciju pri otiskivanju. Prvo je otisnuta središnja grafika. Kada se taj otisak osušio, proces je ponovljen sa rubnim grafikama. Otiskivanje se odvijalo na taj način i tim redoslijedom kako bi se lakše manipuliralo papirom s ciljem izbjegavanja mogućnosti razmazivanja svježeg otiska. Kako se papir zbog svoje veličine i strukture tijekom manipulacije ne bi lomio, krajnji dijelovi bili su namotani na priručne valjke.

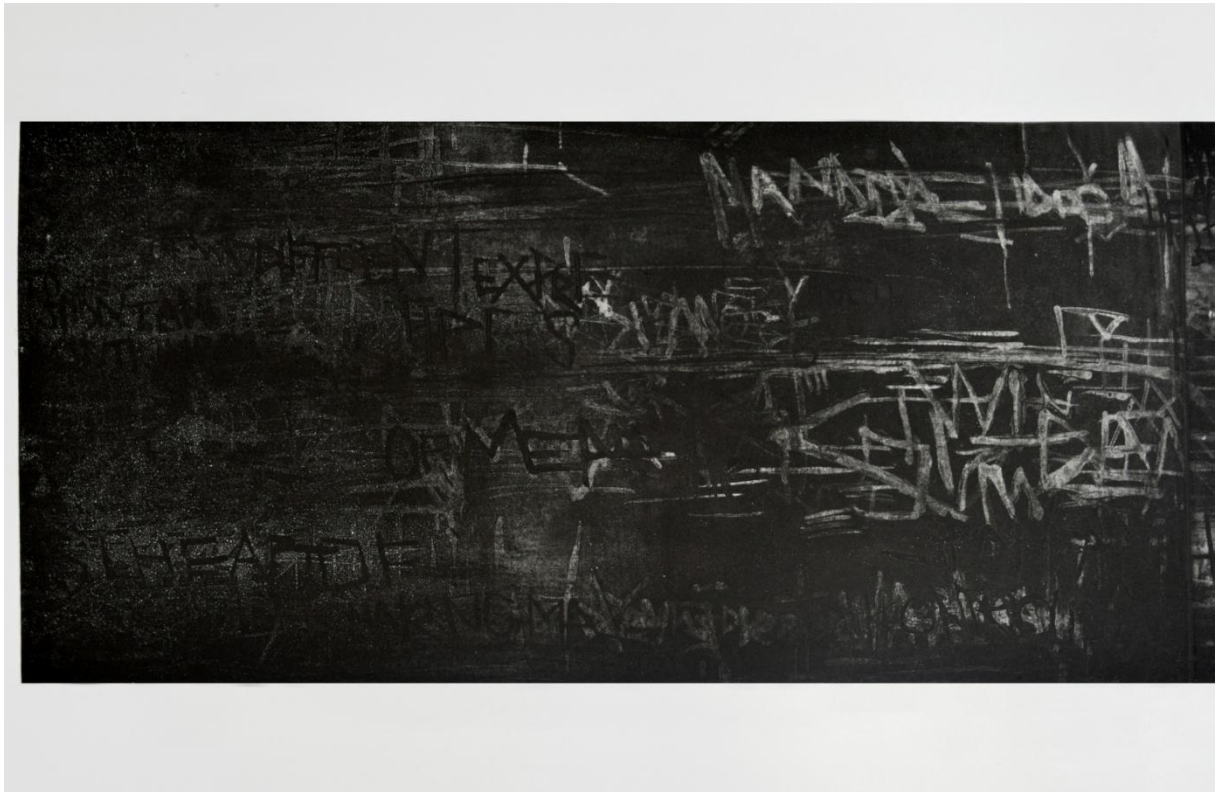

Slika 10. Otiskivanje

Koristila sam bijeli „Hahnemühle“ papir za duboki tisak od 350 g. Nakon sušenja, odvojila sam one otiske od kojih ću napraviti artist's book pa sam ponovila proces otiskivanja sa druge strane papira te dobila dvostrani otisak. Naknadno sam izrezivanjem uklonila bijele margine papira i svela otisak na veličinu 38 cm x 228 cm, te sam ga biganjem sastavila u slagalicu. Rad je zatim pričvršćen na unaprijed pripremljene korice koje svojim trokutastim oblikom prate strukturu slagalice.

Slika 11. Grafika iz koje je nastao Artist's book

Slika 12. Grafika iz koje je nastao Artist's book, prvi otisak

Slika 13. Grafika iz koje je nastao Artist's book, drugi otisak

Slika 14. Grafika iz koje je nastao Artist's book, treći otisak

Slika 15. Sklopljeni Artist's book

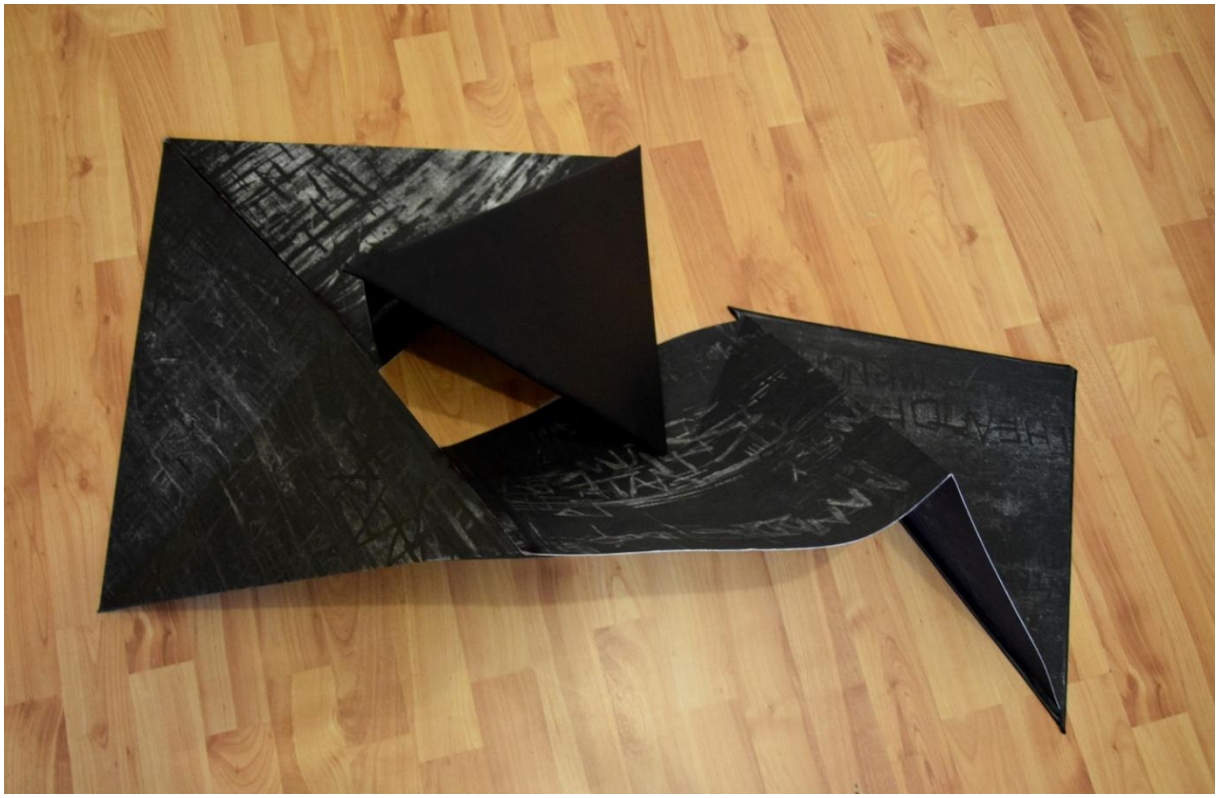
Slika 16. Otvoreni Artist's book

Slika 17. Jedna od mogućnosti slaganja Artist's booka

Slika 18. Jedna od mogućnosti slaganja Artist's booka

Slika 19. Jedna od mogućnosti slaganja Artist's booka

5. ZAKLJUČAK

U svojem diplomskom radu bavila sam se pitanjem identiteta i promjenjivosti. Polazeći od pretpostavke da crtež i rukopis jednako reflektiraju osobnost, došla sam do zaključka da se poznati znakovi i slobodni crtež mogu ujediniti ako se tretiraju na isti način. Između njih se stvara veza u obliku prijelaznog grafizma, sličnog spontanim bilješkama koje se svakodnevno rade unutar rokovnika. Takav izraz ima svoj izgled i funkciju, ali za razliku od čistog jezičnog znaka, nije razumljiv promatraču jer nije određen nekom unaprijed zadanom strukturom. Razumljiv je samo autoru koji ga je osmislio u trenutku njegovog nastanka. Promatrač ga može interpretirati, ali samo na intuitivnoj razini. Treba se udaljiti od tumačenja značenja i posvetiti se tumačenju oblika jer iz njih možemo dobiti odgovore na pitanja o osobnosti i duševnom stanju autora.

Osnovna struktura slagalice je fiksnog oblika i veličine, ali se određenim načinom biganja nudi velik broj načina slaganja, otvaranja i preslagivanja. Promatrač opaža te svjesno i nesvjesno interpretira vizualne znakove, a mijenjanjem oblika slagalice mu se nudi mogućnost, ne samo percipiranja, nego i stvaranja novih oblika. Slagalica na taj način postaje sredstvo podsvjesne komunikacije zato što se iz njenog promjenjivog oblika ostvaruje velik broj potencijalnih znakova.

6. LITERATURA

a) Knjige

1. Hertz, H. (1968.) Grafologija, Zagreb: Matica hrvatska
2. Klages, L. (1968.) O rukopisu, Zagreb: Naprijed
3. Barthes, R. (1989.) Carstvo znakova., Zagreb: August Cesarec
4. Bonnefoit, Dobbe, Eggelhöfer (2014.) Taking a Line for a Walk, Bern: Zentrum Paul Klee
5. Hozo, Dž. (1988.), Umjetnost multioriginala - Kultura grafičkog lista, Mostar: Prva književna komuna

b) Internet

1. www.psychologistworld.com
2. www.hrleksikon.info/definicija/grafologija.html
3. http://library.si.edu/collection/artists-books

POPIS SLIKA

Slika 1. Metamorfoza rukopisa u crtež - skice 3
Slika 2. Prvobitna ideja pravokutne slagalice 5
Slika 3. Skica za artist's book u obliku dvostruke slagalice 5
Slika 4. Rezultat prve faze jetkanja - bijela akvatinta i mehaničko oblikovanje 6
Slika 5. Rezultat prve faze jetkanja - bijela akvatinta i mehaničko oblikovanje, složeno u artist's book 7
Slika 6. Reservage i suha igla na probnoj grafici 7
Slika 7. Rezultat druge faze jetkanja – reservage, prva grafika 8
Slika 8. Rezultat druge faze jetkanja – reservage, druga grafika 8
Slika 9. druge faze jetkanja – reservage, sve tri grafike u nizu 9
Slika 10. Otiskivanje 9
Slika 11. Grafika iz koje je nastao Artist's book 10
Slika 12. Grafika iz koje je nastao Artist's book, prvi otisak 10
Slika 13. Grafika iz koje je nastao Artist's book, drugi otisak 11
Slika 14. Grafika iz koje je nastao Artist's book, treći otisak 11
Slika 15. Sklopljeni Artist's book 12
Slika 16. Otvoreni Artist's book 12
Slika 17. Jedna od mogućnosti slaganja Artist's booka 13
Slika 18. Jedna od mogućnosti slaganja Artist's booka 13
Slika 19. Jedna od mogućnosti slaganja Artist's booka 14